

ПОВІСТЬ «ТІНІ ЗАБУТИХ ПРЕДКІВ» МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО: МИСТЕЦЬКІ КОНТЕКСТИ

І. А. Мужилівська

Анотація. У статті висвітлено напрями творчої інтеграції повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського в українське мистецтво ХХ – початку ХХІ ст., простежено її взаємодію з національним живописом, кінематографом, театром, музикою, письменством, охарактеризовано артефакти, які постали на основі цього культурного претексту, зауважено їх ідейно-естетичні коди. Застосовано культурно-історичний, герменевтичний, порівняльний методи дослідження. Встановлено, що високохудожній твір із гуцульського життя видатного письменника-модерніста спонукав до творчості понад 30 художників, які присвятили йому свою графіку, живопис, комікси; режисерів С. Параджанова та Л. Левицького – творців поетичного кіно й кінокітч; набув модерного неоромантичного й неокласицистичного втілення в балеті; позначився на поп-музиці й електрофольку, згенерованому ІІІ; розвинувся у фанфік-літературу тощо.

Ключові слова: міжмистецька взаємодія, творча інтеграція, контекст, претекст, повість «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського.

Вступ. «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського – знаковий твір українського письменства початку ХХ ст. Він органічно відобразив питомі модерністичні коди своєї доби (гуманізму, естетизму, індивідуалізму, міфологізму, трагізму, чуттєвості тощо) і потужно трансформував їх у національну культурну свідомість і мистецтво подальшого часу – аж до наших днів. І через понад сто років після написання повість хвилює читачів, а обдарованих особистостей ще й спонукає до художньої рефлексії, розвитку у власному доробку закладених колись її автором духовних цінностей та одкровень. У тексті твору вбачаємо споріднені для українського та всього європейського модерного письменства формозмістові елементи, а його поетичність стала стильовою домінантою цілої низки шедеврів вітчизняної графіки, живопису, кінематографа, літератури, музики, театру ХХ – початку ХХІ ст.

Мета цього дослідження – розкрити духовно-творчий потенціал повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського в діахронному медіа-культурному вимірі – як генератора багатьох національних артефактів ХХ – початку ХХІ ст.; основне завдання – вирізнити й проаналізувати в аспекті міжмистецької взаємодії та художньої значущості ці новітні контексти функціонування класичного літературного взірця-претексту.

Методологічну основу роботи склали праці сучасних українських учених із питань літературної компаративістики, медіа-культурних, міжмистецьких зв'язків (В. Будного й М. Ільницького, Л. Горболіс, Т. Гундорової, Ю. Коваліва, Н. Колошук, С. Кочерги й О. Вісич, О. Нестерак, В. Просалової, О. Рисака, Т. Свєрбілової та ін.); естетики і художньої практики українського модернізму (М. Моклиці, С. Павличко, Я. Поліщука та ін.); життя й творчої біографії М. Коцюбинського (О. Вертія, Л. Дерев'янка, М. Коцюбинської, Ю. Кузнецова, А. Меншій та ін.); мистецької рецепції повісті «Тіні забутих предків» (Л. Брюховецької, С. Жили, С. Кіраля, Я. Поліщука та ін.). Вкрай корисними у розв'язанні наукової проблеми мистецтвознавчі публікації останніх років, які аналізують шляхи та способи інтеграції «гуцульської балади» (Я. Газда) у доробок художників М. Жука [1; 2], Р. Палецького [3], В. Єфименка та Г. Якутовича [4–7]; пропонують нові погляди на характер освоєння літературного матеріалу в «Тінях забутих предків» С. Параджанова, роль повісті та фільму в історії вітчизняного кінематографа [8–11]; репрезентують на найвищих наукових майданчиках нові здобутки українського балету за мотивами «гуцульської поеми» (М. Петровський) [12; 13] тощо. Активізація дослідництва в цьому змістовому напрямі підтверджує актуальність обраної теми й необхідність створення ґрунтовної, системно-цілісної праці з проблеми інтеграції «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського в мистецтво новітньої доби.

Основна частина. Численні літературно-критичні статті (М. Євшана, С. Єфремова, М. Зерова, С. Козуба, М. Могилянського та багатьох інших) – практично від першодруку повісті «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського 1911 р. – зацентровують її образну пластичність, чуттєвий синтетизм, а відповідно здатність інтегруватися в інший матеріал зовнішньої

форми. Літературознавиця С. Жила вдало асоціює цей твір із «багатоглавим собором з центральним широким підкуполом, пластичними формами склепінь, бань, арок, колон і напівколон, капітелей, заповненим омфалією і настінним розписом» [14, с. 37]. Природу такої живописної поетичності доробку прозаїка переконливо витлумачує науковиця Л. Дем'яненко в розвідці «Взаємодія прийомів мистецтв у художній творчості М. Коцюбинського (живопис, музика, архітектура)» (2019), розглядаючи візуальні й темпорально-процесуальні інтермедіальні компоненти текстів модерніста як органічно вкорінені в його мистецьку особистість [15]. Високий емоційний інтелект, заснований на чуттєвості, кордоцентризмі; естетичне світовідчуття, світорозуміння, самовираження, еталонними атрибутами яких є враження, краса, гармонія, акт творчості; авторефлексія власної здатності творити як засади повноцінного буття, а успіху, слави – як самозвіту й обов'язку; мистецька синергія – ці риси творчого генія М. Коцюбинського роблять його письменницький набуток особливо виразним і постійно присутнім у літературному процесі, культурі українців, а проникливо зартикуюльована в «Тінях забутих предків» ідея роду, національного макрокосму, усесильної любові, долі слугує тим екзистенціальним покликом «художника й аристократа духа» (С. Єфремов), на який відгукуються митці-одноплемінники. Для близьких за художнім мисленням майстрів «синтетичного стилю» видатний новеліст є «ареопагом, авторитетом» (М. Євшан), то ж і в такій наставницькій формі продовжує виконувати свою високу культуртрегерську місію.

Вирізняємо **4 етапи** творчого освоєння «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського в українському мистецтві й активного виникнення на їх основі нових артефактів:

1) 10–30-ті рр. XX ст. – період утвердження модернізму й українського національного ренесансу: творчість художників М. Жука, О. Кульчицької, новела «Тіні нетлінні» (1919) М. Івченка;

2) кінець 1950-х – початок 1970-х рр. – період другого національного відродження й духовної регенерації модерністичного художнього мислення в постсталінський період «відлиги», шістдесятництво й дисидентський рух: творчість художників С. Адамовича, В. Єфіменка, Р. Палецького, І. Філонова, Г. Якутовича та ін., балет «Тіні забутих предків» (1960, музика В. Кирейка, лібрето Ф. Коцюбинського та Н. Скорульської), фільм «Тіні забутих предків» (1964, режисер С. Параджанов), радіовистава «Тіні забутих предків» (1968, постановник В. Гаккебуш, у ролях А. Роговцева, Б. Вознюк, Ю. Ткаченко, М. Задніпровський) тощо;

3) кінець 1980-х – 1990 рр. – період третього національного відродження в роки т. зв. «перебудови», посилення культурно-демократичних рухів напередодні розвалу СРСР і здобуття незалежності Україною: творчість художників Л. Прийми і В. Корчинського, фільм-балет «Тіні забутих предків» (1990, Академічний театр опери та балету імені Т. Г. Шевченка – нині Національний академічний театр опери та балету України імені Т. Г. Шевченка), музика В. Кирейка; Укртелефільм, режисер Ю. Суярко);

4) 10–20-ті рр. XXI ст. – пошук нових форм і художніх рішень для втілення якісних домінант твору, каверо-римейковий підхід на екрані та в музиці, літературні стилізації, мультимедійні проекти: молодіжний містичний трилер «Тіні незабутих предків» (2013) Л. Левицького, вистава Одеського академічного українського музично-драматичного театру імені В. Василька за мотивами повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» (інсценізація В. Василька, режисер І. Уривський) (2015), комікс «Тіні забутих предків. Графічні історії» (2016) І. Філоценка й Клубу ілюстраторів PICTORIC, роман «Тіні» (2019) Марічки Крижанівської, пісня «Тіні Забутих Предків / Shadows of Forgotten Ancestors» (2022) Аліни Паш, балет «Тіні забутих предків» Львівської національної опери (2023, музика І. Небесного, лібрето В. Вовкуна), audiostorie за першорядком повісті (звукорежисер В. Ольшанський, наратор Я. Юхницький, 2024), музично-пісенні технокомпозиції «Тінь мого роду», «Тіні Предків» (ELECTRO FOLK) (2025) тощо.

У графіці та живописі творча рецепція «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського відбувається двома шляхами: символіко-метафоричним (ускладнене зображення з метою пізнати внутрішній, трансцендентний зміст твору) й епічно-розповідним (відтворення основних сюжетних моментів твору). Репрезентанти першого напрямку – М. Жук (1882–1964), Г. Якутович

(1930–2000), Р. Палецький (1932–1978), В. Єфименко (1933–1994), Л. Прийма (1945–2018), В. Корчинський (1955), Д. Луцишина та ін.; другого – О. Кульчицька (1877–1967), І. Філонов (1917–1983), М. Сторожено (1928–2015) та ін.

Започатковує символічно-метафоричне ілюстрування повісті М. Жук: на прохання автора «Тіней забутих предків» він робить віньєтку до видання збірки з такою назвою 1913 р. Це зображення затіненого хмарами Щезника й охопленої полум'ям «дерев'яної різьбленої тарелі з мотивами українського народного орнаменту» – символу Гуцульщини [2, с. 47]. Так митець передає своє уявлення про міфологічний світогляд жителів Карпат, зачарування красою їхнього буття, у велично-трагічному ключі показаного в повісті.

Г. Якутович до «Тіней забутих предків» створює 4 роботи в техніці ліногравюри (1962–1963), майстерність яких спонукала С. Параджанова запросити його до співпраці над однойменним фільмом; а потім ще 15 робіт дереворитної техніки (1965–1966). Вони ввійшли до видання повісті 1967 р. та републікації у збірці «Подарунок на іменини» (1989). Ілюстрації підтверджують велику повагу митця до книги, ведення діалогу з її автором, акцентування найтонших сенсів художнього цілого й прагнення бути з ним нарівні, творити власну інтерпретацію філософії тексту й буття. Концепція «Тіней...» Г. Якутовича проявилась у поділі твору на 4 частини; виокремленні їх шмуктитулами з цитатами-епіграфами й вирізьбленим малюнком, звороти з гравюрами в ролі незвичного фронтиспіса; оздобленні ілюстраціями кожної частини за схемою: 4–3–3–4. У макеті книги текст і графіка взаємодіють, є естетично невіддільними одне від одного.

У доробку В. Єфименка спостерігалось 3 етапи художнього освоєння «Тіней...», упродовж яких побачили світ понад 30 робіт: 1) 1964 р. – ілюстрація «Ворожба Палагни» як прояв творчого інтересу до теми після перегляду фільму С. Параджанова, визрівання задуму дипломної студії за повістю; 2) 1964–1966 рр. – ліногравюри до макету повісті (книжкова графіка), який містив: тверду оправу в льоні; суперобкладинку («темний» і «світлий» варіанти); форзац (із зображенням закоханих героїв); титул; фронтиспіс (Іван та щезник); диптих із пасовиськом (щезник та Іван – пастухи); 12 заставок у варіантах; 5 погрудних портретів головних персонажів (Івана, Марічки, Палагни (кінний парадний), Юра, Химки); 3) 1970–1978 рр. – літографії (автолітографії, за визначенням митця) за твором та ескізи до них (2 – 1971 р., 2 – 1972 р., 4 диптихи, аналогічні книжковому розвороту, – 1973 р., 2 – 1978 р.); це великоформатна станкова графіка, яка може експонуватися окремо або ж слугувати ілюстрацією до книги [4; 5].

Р. Палецький присвятив новелістиці М. Коцюбинського 14 робіт у жанрі народно-декоративного розпису (1972); одна з них у насичених кольорах і квітковій семантиці парадоксально втілює вбивче протистояння родів Гутенюків і Палійчуків (епізод твору), заворожуючи реципієнта красою художніх деталей («веселковою мовою розпису»), але відштовхуючи, навіть пригнічуючи потворністю дії, яку герої сприймають за їхній закон життя. Така ідея митця близька до авторської позиції в повісті.

Л. Прийма оформлює видання повісті 1988 р.: створює малюнок на обкладинку й низку ілюстрацій. Ці концептуальні образні композиції актуалізують минуле, заглядають у завтрашній день і відтінюють сенси супровідного тексту. Автор застосовує складне мозаїчно-рівневе зображення, у центрі якого – основна тема епізоду, а обіруч – фон природного (дикого) та суспільного (окультуреного) буття; угорі та внизу – малярські філософії про сенс буття, красу молодості й любові, потворність ненависті й гріха, одвічне дання людині жити й умерти. На обкладинці на першому плані – щасливі закохані Іван та Марічка (прекрасні й трагічні), на другому – нещасні страждальці Палагна та Юра (вольові переможці обставин і стихій). Майстер акцентує на очах героїв: у закоханих вони заплющені – ті дивляться у своє серце; натомість Юра і Палагна пильно, з осторогою прозирають буття. Роботи високотехнічні, художньо згармонійовані.

В. Корчинський, вінницький живописець, графік, витинанкар, мистецтвознавець, у 1988–2011 рр. створює серію із 12 витинанок гуцульської стилістики, приурочену «Тіням забутих предків» М. Коцюбинського. Роботи виготовлені з чорного паперу, мають теплі кольорові підклади, демонструють ажурне й силуетне, симетричне й асиметричне вирізування, у змісто-

вому плані випромінюють глибокі родові сенси, зокрема завдяки кількарівневому й фрагментованому зображенню, сакральному орнаментуванню.

Д. Луцишина оформлює видання повісті 2023 р. [7]: створює обкладинку й десять ілюстрацій у традиційних кольорах: білому, червоному, чорному; орієнтується на гуцульську орнаментику, позначає зображення іконічністю, фіксуючи емоцію в ликах персонажів (і людей, і міфічних істот). Ілюстрації комунікують із текстом, торкаються теми й виходять за її межі, відповідно до задуму авторки. У жанровому вимірі – це станкова графіка, у стильовому – поєднання народного наїву й авангарду.

Епічно-розповідний підхід до ілюстрування «Тіней...» започатковує і найбільш масштабно репрезентує О. Кульчицька, яка 1927–1928 рр. створює 75 художніх робіт: 25 – до передмови А. Крушельницького, 50 – до тексту видання повісті 1929 р. Ілюстрації висвітлюють реалії повсякденного життя, праці, побуту, обрядів, вірувань, душевних станів, взаємин гуцулів, акцентують зв'язок людини з родом, природою, надприродним; малярськими засобами передають музику життя, танок-виживання й німоту смерті. У жанровому плані це заставки (вузькі й поширені на сторінку) й зображення-портрети, дво- та багатофігурні сцени. Уведення мелодій до графіки – новаторство художниці.

Оригінальні шляхи образотворчої репрезентації повісті шукають В. і М. Гавриші, О. Грищенко, Т. Денисенко, П. Дорошенко, А. Іваненко, А. Сарвіра, О. Старанчук, Ю. Тверітіна, В. і О. Тихонюки, І. Угнівенко, Б. Філоненко й інші представники Клубу ілюстраторів «PICTORIC» (м. Київ).

Художню фільмографію «Тіней забутих предків» М. Коцюбинського складають одиниці стрічки С. Параджанова (1964) та Ю. Суярка (1990, за балетним спектаклем на музику В. Кирейка) і кінокітч «Тіні незабутих предків» (2013) Л. Левицького, творчо заснований на відштовхуванні-запереченні літературного й кінопопередників. Жанрово-стильовою площиною для цих артефактів слугує український поетичний кінематограф 1960–1970-х рр. у проєкції на академічно-офіційне історично-культурне ставлення до нього: 1) заборонно-репресивне у період «застою» в СРСР (1965–1985); 2) піднесено-ренесансне на зламі 1980–1990-х рр.; 3) критично-ревізійністське на початку 2010-х рр. Так, у творі С. Параджанова утілено концептуальний зміст цього мистецького феномена з дотриманням основних формозмістових акцентів письменника (навіть за факту певної зміни сюжету); у фільмі-балеті Ю. Суярка здійснено геніальний вибух неомодерної (неоромантичної) естетики як випружнювання довго скованої національної душі: через тонку взаємодію мистецтв, чуттєвість, еротизм, кіноефекти розказано трагічну історію [12], утім із торжеством вітаїзму; у фільмі Л. Левицького зроблено свідомий відхід від «кінопоетики» в царину комерційного кіно, проте збережено його ліричну й фольклорно-етнографічну компоненту, увиразнено містично-міфологічну як мало представлену С. Параджановим, вияскравлено героїчні національні постаті борців зі злом (мольфарів, Вані (Івана)), гірські локації, надчасовий вимір життя.

Знаменне театральне явище останніх років – балет «Тіні забутих предків» Львівської національної опери (2023, музика І. Небесного, лібрето В. Вовкуна), у якому утілено неомодерну неокласицистичну стилістику, представлено оригінальну музику, танкову пластику, сценографію, моделювання костюму – з опорою на вікові традиції [13].

Новітній літературний контекст повісті М. Коцюбинського виформовують твори М. Івченка (1890–1939), митця доби Розстріляного Відродження, члена «Музагету» (1919) й «Аспису» (1923–1924), учасника процесу «Спілки визволення України» (1930), та М. Крижанівської (1982), сучасної письменниці, журналістки, телевізійниці.

М. Івченко був талановитим майстром лірико-імпресіоністичної прози, великим прихильником і послідовником М. Коцюбинського. Подібно до старшого літератора, який у Кононівці на Полтавщині надихнувся на створення імпресіоністичного маніфесту «Intermezzo» (1908), він у тому ж таки краю мав свою живописну Никонівку, із якою завжди відчував зв'язок, а особливо гостро, – коли та стала «змученою», «знівченою», «окраденою», «убогою» після наруги новітніх варварів, як це підкреслено в новелі «Тіні нетлінні» (1919). У творі автор відштовхується від поетики зачинателя імпресіонізму, зокрема його повісті «Тіні забутих

предків», переймаючи її окремі образно-сюжетні елементи. Так, головний персонаж – молодий митець – утрачає кохану, важко переживає цю трагедію, цурається світу й людей, які руйнують красу, убивають життя, нівечать майбутнє. Новела заснована на конфлікті високого й низького, кохання й служіння творчій меті, краси і потворності, життя і смерті, контрасті села й міста, минулого й сьогодення, умовного «лісу» й «розграбованого дому» тощо. Віковічне й природне автор протиставляє соціальному як вульгарному, злочинно-вдоволеному, свідомому своєї неспинної руйнівної сили. «Тіні» у творі – це й образи пращурів із їхньою мораллю, мудрістю, життєвою силою, і міфологізовані відчуття присутності мертвої нареченої та інших замучених душ-привидів. Новелі притаманна синестезія чуттєвого зображення, живописність, музичність; філософізм, що акцентує страждання, драматично-трагічна тональність. Новела – взірць високого модернізму.

М. Крижанівська свій перший роман «Тіні» (2019) прямо пов'язує з культурними претекстами – «Тінями забутих предків» М. Коцюбинського та С. Параджанова, про що зауважує в післямові «Відкриваю таємниці» [16, с. 391–394]. Захоплена цими мистецькими артефактами, вона створює яскраве епічне полотно за їх мотивами, розвиваючи висловлене прозаїком припущення про Івана-обмінника (*«Іван все плакав, кричав по ночах, погано ріс і дивився на не-ню таким глибоким, старече розумним зором, що мати в тривозі одвертала од нього очі. Не раз вона з ляком думала навіть, що то не од неї дитина»* [7, с. 29]) та моделюючи знімальний процес документального фільму про творчу історію стрічки 1964 р., зафіксовану пам'яттю жителів Гуцульщини, різними об'єктами в Криворівні, Верховині тощо, у якому оживають майстри кіно, насичені будні їхньої праці, оповиті легендами. Відтак твір розгортає три часові плани: «прадавні часи», «60-ті роки», «наші дні» (з екскурсом у 1990-ті рр.), між якими прокладено міфологічні зв'язки, зокрема через образ «непрóстого» Івана – людської дитини, вихованої Чугайстром, спадкоємця його сили та місії протидіяти злу, приреченого на «вічність»; невмирущого мольфара, оберіг-духобор, карпатські гірські локації. Винесені в заголовок «тіні» – це «невидимі», чарівні істоти, створені людською уявою, а водночас знаки пам'яті й архетипи. Це якісна масова література із жанровими елементами детектива, пригодницького, містичного, любовного роману, а за своєю генетичною природою – талановитий фанфік, заснований на запозиченні, ремінісценції як інтертекстуальних прийомів, утім усе ж авторська варіація класичного літературного сюжету.

Висновки. Отже, можемо зазначити своєрідний ефект естетичної синергії, який спричинила повість «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського в культурному житті України ХХ – початку ХХІ століття. Повість стала значущим художнім конструктом цілої низки оригінальних і самобутніх мистецьких явищ. Найбільш частотною і продуктивною є її взаємодія із графікою, живописом, орнаментально-прикладним мистецтвом, але так само промовистою – із кінематографом, театром, музикою, художньою літературою. У стильовому плані це інтеграція в реалістичні, символічні, модерністичні (неоромантичні, неокласицистичні), постмодерністичні (кітч, поп-арт, техностиль) контексти; у жанровому – у книжкову й станкову графіку, ліногравюри, літогравюри, живописні полотна, витинанки, комікси (образотворче мистецтво), кіно-епос (баладу / поему / новелу) і кінотрилер з елементами горору (кінематограф), балет і драму / трагедію (театр), високохудожню авторську мелодику й технічні ШІ-композиції (музика), взірцеву імпресіоністичну новелу й роман-фанфік (письменство). Визначні риси цих творів – гуманізм, естетизм, етнографізм, ліризм, містицизм, міфологізм, національна самтотожність, символізм, технічна вивіреність, філософізм, фольклоризм, повага до традиції і спрага пошуків, експериментів, відкриттів; мистецьким кодом для них є національний вимір змісту, образності й «матеріалу» художнього об'єкта – національна проблематика, локалізація, характер, орнамент, мотив, ритм, кольорування, мова тощо.

Abstract. The study highlights the directions of creative integration of Mykhailo Kotsiubynskyi's story *Shadows of Forgotten Ancestors* into Ukrainian art of the 20th and early 21st centuries. It traces the work's interaction with national painting, cinema, theatre, music, and literature, characterizes the artefacts that emerged on the basis of this cultural pretext, and identifies their ideological and aesthetic codes. The research employs cultural-historical, hermeneutic, and comparative methods. The conclusions indicate that the highly artistic work of the eminent modernist writer, depicting Hutsul

life, inspired over 30 artists who dedicated their graphic art, paintings, and comics to it; film directors such as S. Paajanov and L. Levytskyi, creators of poetic cinema and film kitsch; found modern neo-romantic and neo-classicist embodiment in ballet; influenced pop music and AI-generated electro-folk; and evolved into fanfiction literature, among others.

Keywords: inter-artistic interaction, creative integration, context, pretext, Mykhailo Kotsiubynskyi's story *Shadows of Forgotten Ancestors*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Обранець муз: Михайло Жук – художник, літератор, викладач*: матеріали Першої Всеукр. конф. з між-нар. участю, м. Одеса, 12–13 верес. 2024 / ред. О. Барковська, Г. Закіпна, О. Яворська; укл. О. Яворська. Одеса: Бондаренко М. О., 2024. 368 с.
2. Соколюк Л. Михайло Жук: мистець-літератор: монографія. Харків: Олександр Савчук, 2018. 256 с., 355 іл.
3. Острожанський С. Невгасима зоря троїцького малярства Ростислава Палецького з Любашівщини. *Новинар.City*. 2023. URL: <https://novynar.city/articles/324073/nevgasima-zorya-troickogo-malyarstva-rostislava-paleckogo-z-lyubashivschini> (дата звернення: 05.10.2025).
4. Спасскова О. Літографії В. Г. Єфименка до повісті М. М. Коцюбинського «Тіні забутих предків». *Шості Платонівські читання: тези доповідей міжнар. наук. конф.*, м. Київ, 2018. С. 141–142.
5. Спасскова О. Художня інтерпретація образів повісті М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» у графіці Г. Якутовича та В. Єфименка. *Етнотизація у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції: зб. наук. праць / гол. ред. М. І. Степаненко; НАПН України, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка [та ін.]*. Полтава, 2019. Кн. 2. С. 285–291.
6. Тіні забутих предків. Книга / упор.: П. Гудімов, К. Носко. Київ: Артбук, 2016. 500 с.
7. Коцюбинський М. Тіні забутих предків / іл. Д. Луцишиної. Брустури: Дискурсус, 2023. 136 с.
8. Брюховецька О. В. По той бік інтерпретації (моменти мовчання). *Магістеріум. Культурологія*. 2018. Вип. 71. С. 4–12.
9. Брюховецька О. В. По той бік потягу до смерті: «Тіні забутих предків» Михайла Коцюбинського і Сергія Параджанова. *Наукові записки НаУКМА*. 2015. Т. 166. С. 70–74.
10. Погасій С. Національна специфіка українського авторського кіно. *Культурологічний альманах*. 2024. Вип. 1. С. 355–365. DOI: 10.31392/cult.alm.2024.1.46.
11. Степаненко К. Відродження стилістики українського поетичного кіно та перспективи його розвитку. *Генеza ідей і динаміка розвитку екранних мистецтв: колективна монографія [наук. ред.: О. В. Безручко]*. Київ: Видав. центр КНУКіМ, 2019. Т. 7. С. 159–189.
12. Климбус І. Взаємодія літературного та хореографічного першоджерел у сюїті з балету «Тіні забутих предків» Віталія Кирейка для скрипки й фортепіано. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2018. Вип. 26. С. 47–53.
13. Петрова Г., Хоцяновська Л. Балет «Тіні забутих предків» Івана Небесного – Артема Шошина як новий тип сучасної української балетної вистави. *DANCE STUDIES*. 2024. Вип. 7, № 2. С. 132–138.
14. Жила С. «Тіні забутих предків»: Собор муз. *Дивослово*. 2000. № 12. С. 37–43.
15. Дем'яненко Л. Г. Взаємодія прийомів мистецтв у художній творчості М. Коцюбинського (живопис, музика, архітектура): монографія / ред. С. В. Полтавець. Київ: НБУВ, 2019. 194 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003077> (дата звернення: 05.10.2025).
16. Крижанівська М. Тіні: роман. Львів: Видавництво Старого Лева, 2019. 400 с.

УДК 81'373'42:316.772.2=111=134.2

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ UKRAINE В СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТА ІСПАНОМОВНИХ ЗМІ

В. В. Новіцька, Д. Є. Ігнатенко

Анотація. Статтю присвячено дослідженню репрезентації концепту UKRAINE в англomовних та іспаномовних медіа. У процесі дослідження статей соціально-політичної тематики онлайн-видань «The Times» та «El País» з'ясовано, що концепт UKRAINE вербалізується переважно в самій лексемі «Ukraine/Ucrania» та мовних одиницях, що стосуються повномасштабної війни в Україні, її перебігу, союзників та міжнародних дипломатичних відносин. Встановлені мовні одиниці, що складають ядро, приядерну зону, ближню та дальню периферію концепту UKRAINE. Обґрунтовано важливість дослідження з огляду на підвищену увагу міжнародної спільноти до ситуації в Україні.

Ключові слова: Україна, концепт, англійські медіа, іспанські медіа.

Вступ. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну не тільки змінило реалії українського народу, але й привернуло до нашої країни увагу політиків, журналістів і простих людей з